

Nr 56

Utlåtande i anledning av motioner om kortvarigt frihetsberövande för unga lagöverträdare.

I de likalydande motionerna I: 501 av herr *Bohman m. fl.* och II: 584 av herr *Holmberg m. fl.* yrkas — i den del som behandlas i detta utlåtande — att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att motionen såvitt avser behandlingen av unga lagöverträdare måtte överlämnas till socialutredningen för beaktande.

I motionerna framställs även vissa andra yrkanden, som gäller olika skadeståndsfrågor. I dessa delar behandlas motionerna av utskottet i utlåtandet 1970: 67.

Motionerna har remissbehandlats.

Motionerna

Motiveringen till motionärernas hemställan återfinns i motionen II: 537. I det avsnitt varom här är fråga framhåller motionärerna följande.

I vårt alltmer komplicerade samhälle har många ungdomar stora anpassningssvårigheter. De första lagöverträdelserna sker ofta av tanklöshet. Påverkan från dåligt sällskap och längtan efter spänning är också inverkan- de faktorer. Under detta skede borde det vara förhållandevis lätt att återföra den unga människan till en ordnad tillvaro. Om utvecklingen däremot får fortsätta följer snart en brottsaktivitet, som det kan vara mycket svårt att bryta. Det är alltså i initialskedet som samhällets åtgärder har de största förutsättningarna att ge ett positivt resultat. Dröjsmål eller tveksamhet i behandlingen ökar riskerna för bestående skador hos de unga. Djupare sett är det mera humanitärt att söka rädda en medmänniska med ett bestämt ingripande på ett tidigt stadium för att motverka riskerna för honom att fastna i kriminalitet. Det torde emellertid vara svårt att ge några generella riktlinjer för hur ett ingripande skall ske. Den långa tid som förflyter mellan begångna, olagliga handlingar och påföljderna därav är otillfredsställande.

I åtskilliga länder söker man nya vägar för korttidsbehandling av unga lagöverträdare. Detta gäller bl. a. sättet och formerna för omhändertagandet samt behandlingen i rehabiliterande syfte. Utan tvekan torde vi ha åtskilligt av värde att hämta från forskning och försöksverksamhet i flera av dessa länder, särskilt beträffande snabbheten i handläggningen av ärenden som sammanhänger med ungdomskriminaliteten. De sätt för omhändertagande av ungdomar som vår barnavårdslag och brottsbalk medger bör kompletteras med någon form av korttidsbehandling, som kan sät-

1 — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 9 saml. 1 avd. Nr 56*

tas in i omedelbar anslutning till omhändertagandet. Sådant ingripande bör ske i samråd och samverkan mellan vårdnadshavare, barnavårdsnämnd, skola och polis och utgöra ett komplement till sådant omhändertagande för utredning som kan ske enligt 30 § i barnavårdslagen, vilken dock inte medger den av oss eftersträfvade snabba behandlingen av den omhändertagne. Åtgärderna bör i enlighet med vår allmänna syn på detta område utformas så att de kan sättas in omedelbart efter brottets begående.

Nuvarande förhållanden

Efter brottsbalkens ikraftträdande den 1 januari 1965 har möjligheterna att döma unga lagöverträdare till påföljd, som innebär frihetsberövande, inom kriminalvården starkt inskränkts. Brottsbalkens regler utgår således i princip från att åtgärder mot ungdomar i åldern 15—17 år skall ske inom barnavården. Den vanligaste påföljden i denna åldersgrupp, bortsett från böter, skall vara överlämnande till vård enligt barnavårdslagen. Den som är under 18 år skall endast i undantagsfall ådömas fängelse. Beträffande den som fyllt 18 men ej 21 år får fängelse användas bara när frihetsberövande är påkallat, främst av hänsyn till allmän laglydnad, eller då fängelse eljest anses lämpligare än annan påföljd.

Skyddstillsyn, vilken påföljd i brottsbalken närmast ersatt s.k. kvalificerad villkorlig dom, kan tillämpas även beträffande den som är under 18 år när detta är lämpligare än vård enligt barnavårdslagen. I *skyddstillsyn* kan ingå *anstaltsbehandling* under en tid av mellan en och två månader, dock endast i fråga om den som fyllt 18 år. Det kan nämnas att enligt den officiella kriminalstatistiken 49 procent av dem som fick anstaltsbehandling 1969 var i åldersgruppen 18—20 år, 38 procent i gruppen 21—24 år samt 15 procent 25 år eller mer. Ungdomsfängelse är enligt brottsbalken främst avsett för lagöverträdare i åldern 18—20 år, men får användas bl. a. för den som ej fyllt 18 år om sådan påföljd finnes uppenbart lämpligare än annan. Ungdomsfängelse avser emellertid ett mera långvarigt frihetsberövande och är därför, liksom övriga påföljder i brottsbalkens system, av mindre intresse i förevarande sammanhang.

Även enligt *barnavårdslagen* (BvL) föreligger vissa möjligheter till korttidsbehandling inom anstalt. Sålunda kan enligt 36 § BvL den som omhändertagits för samhällsvård placeras på *ungdomsvårdsskola*. Enligt 66 § skall vården äga rum inom eller utom skolan. Vård utom skolan skall äga rum så snart det kan ske. Inga tids- eller åldersgränser har fastställts för övergången till sådan vård, ej heller andra villkor eller några närmare anvisningar, ägnade att binda skolans styrelse. Ungdomsvårdsskoleelever, vilkas kriminella belastning är relativt begränsad och för vilka anstaltsbehandling under kortare tid, cirka tre månader, anses tillräcklig, placeras i en särskild skola, Hammargårdens yrkesskola. Behandlingen där är liksom vid andra ungdomsvårdsskolor förenad med eftervård. Rörande ungdoms-

vårdsskolorna kan också nämnas att tiden för den vård inom skolan som inleder behandlingen successivt förkortats. Enligt en av socialstyrelsen gjord sammanställning uppgår sålunda den första vårdtiden inom skola för de elever, som utskrivits enligt 67 § BvL under åren 1965—1969, genomsnittligt till 246, 204, 168, 179 respektive 235 dagar. Vid vissa ungdomsvårdsskolor var motsvarande tid avsevärt lägre; vid Hammargårdens yrkesskola uppgick den sålunda 1969 till omkring 4 månader. Vid beräkningarna har hänsyn icke tagits till de elever som utskrivits för avtjänande av straff enligt 67 § c BvL.

Ytterligare må här nämnas att barnavårdsnämnd enligt 30 § BvL kan besluta *omhändertagande för utredning* under högst fyra veckor. Syftet härmed är att barnavårdsnämnderna skall få tillfälle att vid behov utreda den unges förhållanden, innan beslut fattas om hans fortsatta behandling. Under år 1969 omhändertogs i hela riket 265 ungdomar — 230 pojkar och 35 flickor — i angivet syfte. Omhändertagandet behöver ingalunda följas av placering på ungdomsvårdsskola. Sålunda framgår av statistiska uppgifter som erhållits från socialstyrelsen att av 59 ungdomar, som under 1969 varit intagna för utredning vid Hammargårdens yrkesskola, 34 har återlämnats till barnavårdsnämnden för annan behandling än vård vid ungdomsvårdsskola. Tiden för utredningen varierade mellan 8 och 28 dagar. Genomsnittstiden utgjorde 21 dagar.

Utländsk lagstiftning

I de flesta europeiska länder förefinns en bestämd motvilja mot att använda ovillkorliga frihetsstraff mot lagöverträdare under 18 år. I stället används i möjligaste mån olika uppfostrande åtgärder inom barnavårdens ram eller någon form av villkorlig dom. Beträffande lagöverträdare i åldern 18—21 år används däremot kortvariga, ovillkorliga frihetsstraff i ganska stor utsträckning. Sådana straff verkställs ofta i anstalter där de unga direkt eller indirekt kommer att påverkas i oförmånlig riktning av äldre kriminella. Bl. a. på grund härav har man i åtskilliga länder sökt nya vägar för korttidsbehandling av unga lagöverträdare. Detta har skett dels i fråga om sättet att verkställa vanliga fängelsedomar, dels vid utformningen av nya straffrättsliga påföljder som helt eller delvis ersatt de vanliga fängelsestraffen. Föregångsländer i det sistnämnda avseendet har framför allt varit England och Västtyskland.

Beträffande förhållandena i *England* är det främst det omhändertagande som sker i s. k. *detention centres* som är av intresse i förevarande sammanhang. Efter lagändring 1961 gäller att alla lagöverträdare i åldern 14—21 år som dömts till kortvariga frihetsstraff skall placeras i *detention centres*. Sådant frihetsberövande avser en tid av 1—6 månader, i undantagsfall upp till 9 månader, med 3 månader som den i praktiken utan jämförelse vanligaste tiden. Anstalterna är slutna men skiljer sig klart från vanliga fängelser.
1* — *Bihang till riksdagens protokoll 1970. 9 saml. 1 avd. Nr 56*

ser. De präglas av gruppaktivitet under sträng disciplin. Tempot är i alla avseenden högt uppdrivet och det ställs höga krav på de intagna i fråga om arbete, kroppsövningar och allmänt uppträdande. Ett minimum av förmåner bidrar också till att ge påföljden en fostrande och icke minst avskräckande karaktär. Stor vikt läggs emellertid numera också vid de personlighetsuppbyggande momenten. Bl. a. vid gruppdiskussioner försöker man få de intagna att förstå sin situation och de moraliska och sociala skyldigheter som möter dem vid frigivningen. I dessa strävanden deltar främst de särskilda socialarbetare som man börjat knyta till anstalterna. Eftervård är numera obligatorisk.

I *Förbundsrepubliken Tyskland* (Västtyskland) används i stor utsträckning s. k. *Jugendarrest*. Jugendarrest förekommer i tre olika former. *Freizeitarrrest*, som innebär frihetsberövande under veckosluten eller motsvarande fritid under en period av 1—4 veckor, *Kurzarrrest*, där omhändertagandet gäller en period av högst sex dagar, och *Dauerarrrest*, där omhändertagandet är maximerat till 4 veckor. Jugendarrest är avsett för lagöverträdare i åldern 14—20 år vilka ännu icke fastnat i kriminalitet och används då fängelsestraff inte anses erforderligt för tillrättaförandet. Systemet, som bygger på mycket sträng disciplin, syftar till att rycka upp vederbörande. Den unga lagbrytaren vistas och arbetar i princip i enskilt rum i särskilda arrestlokaler i anslutning till domstolen. Den domare i ungdomsdomstolen som bestämt påföljden till ungdomsarrrest har ansvaret för verkställigheten och verkar själv bl. a. genom enskilda samtal för hans tillrättaförande. Vissa dagar kan behandlingen vara särskilt sträng med mycket begränsad mat-hållning och hårt sängläger. Eftervård i egentlig mening förekommer inte.

Betydande intresse i den kriminalpolitiska diskussionen har även de metoder för korttidsbehandling som prövats i en del stater i *USA* väckt. Mest känt torde vara det s. k. *Highfield-systemet* i *New Jersey*, som är avsett för lagöverträdare i åldern 16—17 år, vilka inte tidigare vistats på anstalt. Behandlingen är knuten till en villkorlig dom och äger rum i speciella anstalter under en tid av cirka 4 månader. Regimen är inte utpräglat disciplinär. Behandlingen bygger i hög grad på gruppdiskussioner och samtalsterapi. På dagarna är de intagna sysselsatta med arbete.

Här må även omnämnas att i *Norge* införts en speciell form av kortvariga frihetsstraff för unga lagöverträdare. Enligt en Lov den 9 april 1965 om strafferettsliga åtgärder mot unga lovbrytarar kan den som är under 21 år ådömas ungdomsarrrest. Strafftiden är 60 dagar men kan om den unge sköter sig väl förkortas något. Systemet bygger på tre huvudprinciper, nämligen 1) regelbundet arbete, 2) fysisk aktivitet med sport och kroppsövningar samt 3) individuell påverkan, dels genom personlig rådgivning och samtal, dels genom gruppterapi. Arbete och andra aktiviteter utförs i grupp. Påföljden är främst avsedd för ungdomar som förletts till kriminalitet genom dåligt sällskap eller begått brott av tanklöshet. Den är inte avsedd att ersätta utan snarare att vara ett alternativ till omhändertagande inom barnavården eller till villkorlig dom. På grund av avsaknad av lämpliga anstalter har systemet ännu ej trätt i kraft.

I detta sammanhang kan även nämnas att frågor rörande korttidsstraffen behandlats vid åtskilliga internationella möten under 1950- och 1960-talen. *Europarådets kriminalrättskommitté* (ECCP) avgav hösten 1965 en rapport som innehöll förutom en redogörelse för lagregler och praxis i

olika länder i fråga om korttidsstraff vissa rekommendationer om användningen därav. Dessa rekommendationer godkändes sedermera av ministerrådet i form av en resolution (nr 25 år 1966) riktad till regeringarna i de länder som är medlemmar i Europarådet. I rekommendationerna tas inte avstånd från korttidsstraffen men understryks bl. a. vikten av att omhändertagandet sker i speciella anstalter, där de unga kan erhålla en positiv och lämplig behandling, avskilt från äldre och mer belastade kriminella.

Socialutredningen

Jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande i december 1967 tillkallades sakkunniga för allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen. De sakkunniga, som antagit benämningen *socialutredningen*, skall enligt direktiven i den översyn av barnavårdslagen, som innefattas i uppdraget, även pröva det materiella innehållet, de nuvarande barnavårdsorganens funktioner och funktionsförmåga, lämpligheten och verkningarna av i lagen angivna åtgärder, vård och behandling m. m.

Tidigare riksdagsbehandling

Förslag att få det svenska reaktionssystemet kompletterat med en brottspåföljd av typen kortvarigt frihetsberövande har väckts vid flera tillfällen under 1950- och 1960-talen. Beträffande riksdagsbehandlingen av spørsmålet före år 1968 torde utskottet få hänvisa till de redogörelser som finns intagna i första lagutskottets utlåtanden 1964: 14 och 1968: 41.

I motioner vid *1968 års riksdag* (I: 134 och II: 176) yrkades utredning angående införande i vårt reaktionssystem av en påföljd av typen kortvarigt frihetsberövande. Enligt motiveringen skulle påföljden, av motionärerna benämnd ungdomsarrest, komma till användning för lagöverträdare under 21 år. I utlåtande över motionerna (nr 41) anförde *första lagutskottet* följande.

Som framgår av redogörelsen ovan förekommer i vårt land med stöd av bestämmelser i brottsbalken och barnavårdslagen vissa former av korttidsbehandling i anstalt för ungdomar som begått brott. Genom brottsbalken, som trädde i kraft den 1 januari 1965, har sålunda införts möjlighet att ådöma vissa lagöverträdare kortare tids anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn. Syftet med behandlingen har i balkens förarbeten angivits vara, förutom att förbereda värden i frihet, att medverka till att bryta den brottsliga aktiviteten och också att ge en allvarlig tankeställare. Påföljden har i stor utsträckning kommit att användas beträffande ungdomar; så t. ex. var nära 50 procent av dem som under 1967 fick anstaltsbehandling i denna form under 21 år. Användningsområdet är emellertid begränsat till personer som fyllt 18 år. När det gäller lagöverträdare i åldern 15—17 år ger barnavårdslagen möjlighet för barnavårdsnämnden att besluta omhändertagande för utredning under högst fyra veckor. En sådan åtgärd, som

regelmässigt medför vistelse på ungdomsvårdsskola, kan i många fall för den som drabbas därav och för personer i hans omgivning innebära en tankeställare av samma art som arreststraff kan ge. Det bör också anmärkas att utredningen ofta leder till annan behandling än anstaltsvård. Också för dem som är inskrivna vid ungdomsvårdsskola förekommer kortvariga omhändertaganden. De elever, för vilka vård inom skolan under cirka tre månader anses tillräcklig, placeras sålunda i en särskild skola. Av stort intresse i detta sammanhang är även att tiden för den inledande vården inom skolan överlag successivt förkortats.

Det anförda visar enligt utskottets mening att det behov som den genom motionerna aktualiserade formen av frihetsberövande främst avser att fylla i erforderlig utsträckning är tillgodosett genom brottsbalkens och barnavårdslagens bestämmelser. De erfarenheter som hittills vunnits av detta regelsystem motiverar således inte steg i den av motionärerna önskade riktningen. Mot förslaget om utredning talar även att sakkunniga detta år tillkallats för en allmän översyn av den sociala vårdlagstiftningen, varvid också barnavårdslagens vård- och behandlingsmöjligheter skall omprövas. Vid dessa förhållanden kan utskottet icke tillstyrka bifall till motionerna.

I enlighet med utskottets hemställan föranledde motionerna icke någon riksdagens åtgärd.

Motioner (I: 388 och II: 448) med samma yrkande som det ovan angivna vid 1968 års riksdag väcktes vid 1969 års riksdag. Första lagutskottet hänvisade i utlåtande över motionerna (nr 10) till frågans behandling föregående år och fann att det under den korta tid som förflutit därefter icke inträffat någon omständighet som borde föranleda ett annat ställningstagande. Riksdagen följde utskottet.

Remissyttranden

Utskottet har inhämtat yttrande över motionerna — i den del som behandlas i detta utlåtande — från riksåklagaren, rikspolisstyrelsen, kriminalvårdsstyrelsen och socialstyrelsen.

Motionerna avstyrks av riksåklagaren och rikspolisstyrelsen. Socialstyrelsen uttalar sig i avstyrkande riktning. Kriminalvårdsstyrelsen föreslår i yttrande, som hänför sig även till ett antal andra motioner på rättsvårdens område, tillsättandet av en kriminalpolitisk kommitté.

Riksåklagaren (RÅ) erinrar om att riksdagen tidigare tagit avstånd från förslag om korttidsbehandling som en särskild behandlingsform för unga lagöverträdare samt framhåller därefter följande.

Enligt min mening finns det inte anledning att nu frångå den ståndpunkt som sålunda tidigare intagits. Korttidsbehandling av unga lagöverträdare är inte okänd i Sverige. Den som omhändertas för samhällsvård enligt barnavårdslagen och placeras i ungdomsvårdsskola kan, när så anses lämpligt, efter kort tid överföras till vård utom skolan och lagöverträdare över 18 år

kan dömas till anstaltsbehandling i kombination med skyddstillsyn. I dessa fall är emellertid frivården det väsentliga och frihetsberövandet utgör bara ett inledande skede av behandlingen. Den av motionärerna avsedda sanktionsformen har en annan karaktär. Ett sådant kortvarigt frihetsberövande ger inte tillfälle till någon verkligt positiv behandling av den unge. Däremot är riskerna för skadlig verkan av frihetsberövandet stora. Anstaltsbehandling förenad med skyddstillsyn är så anordnad att skadliga verkningar så långt möjligt kan förebyggas och påföljdskombinationen ger möjlighet till en positiv behandling av den dömda. Samtidigt verkar den allmänpreventivt. Det finns däremot inte några belägg för att förekomsten av ett kortvarigt frihetsberövande som särskild sanktionsform skulle ha större positiv inverkan på den allmänna laglydnaden. Inte ens om så skulle vara fallet bör en sådan sanktionsform förekomma av samma skäl som det av princip är förbjudet att döma den som är under 18 år till fängelse. Med hänsyn till den utveckling av brottsligheten, inte minst ungdomsbrottsligheten, som pågår kan jag väl förstå att motionärerna önskar finna nya åtgärder att sätta emot. Men jag kan inte dela deras uppfattning att ett kortvarigt frihetsberövande utan efterföljande frivård skulle vara en lämplig sanktionsform.

Erfarenheten visar däremot, att det kan vara nödvändigt att omhänderta de brottsmisstänkta ungdomarna när de grips för att klara upp deras situation. Sådant omhändertagande sker av utredningsskäl och är inte någon påföljd. Som jag framhållit i ett yttrande till JO 30.10.1969 i ärende angående häktning av unga lagöverträdare är det däremot en brist att det inte i tillräcklig utsträckning finns lämpliga lokaler inom barnavårdens ram för att omhänderta brottsmisstänkta ungdomar under utredningstiden.

Det förhåller sig också så att resurserna för en verkligt effektiv behandling i frihet är otillräckliga. Den satsning på detta område som jag enligt vad ovan angivits anser är önskvärd bör i första hand komma de unga lagöverträdarna till godo.

Rikspolisstyrelsens avstyrkande grundas på att frågan om att söka nya former för behandling av unga lagöverträdare synes ingå i socialutredningens uppdrag.

Socialstyrelsen erinrar till en början om att tillgängliga utredningar tyder på att snatterier och andra bagatellbrott är utomordentligt vanliga bland barn. Styrelsen anser det vara klokt att dylika förseelser klaras upp utan större uppmärksamhet. En sådan inställning ligger också till grund för vår lagstiftning på området och för domstolarnas och barnavårdsnämndernas tillämpning liksom för direktiven för vissa utredningar som arbetar med partiella reformer på området, exempelvis 1968 års brottmålsutredning angående lindrigare brott. Barnavårdsnämnderna skall givetvis särskilt uppmärksamma bagatellbrott, skolskolk o. d. när anledning föreligger att misstänka att förseelserna har samband med för barnets utveckling skadliga hemmiljöer. Eventuella åtgärder skall i sådana fall inriktas på att förbättra hemmiljön och — i särskilt svåra fall — på att byta miljö.

Styrelsen anser att det i regel icke förflyter oskäligt lång tid mellan lag-

stridiga handlingars begående och påföljderna därav — enligt BvL. Förfarandet i barnavårdsärenden företer många bristfälligheter men möjligheten till snabba ingripanden (se BvL 11 § och 30 § samt bestämmelserna i 31 § och 32 § ungdomsvårdsskolestadgan) är så stora att risk snarast kan föreligga för att rättssäkerheten eftersättes. Detta snabba förfarande sammanhänger bl. a. med snabbheten i gällande häktningsförfarande liksom med innebörden av häktningsbestämmelserna. Det bör beaktas att de snabba ingripandena i regel är föranledda av risken för fortsatt brottslighet och behovet av att utan sådana risker få tid till utredning. Att utan skälig tid för utredning ingripa med »behandling» innefattar stora risker för att utredningen eftersättes. Om man därtill — som motionärerna — med »behandling» avser sådan korttidsbehandling i anstalt som vissa andra länder tillämpar uppstår enligt styrelsen avsevärda risker för rättssäkerheten. Denna strafform, slutar styrelsen, passar för övrigt icke in i det påföljds-system som vi har här i landet.

Beträffande remissyttrandet från kriminalvårdsstyrelsen, vilket väsentligen synes hänföra sig till andra motioner än de nu ifrågakvarande, hänvisar utskottet till sitt utlåtande 1970: 55.

Utskottet

I motionerna uttalas att möjligheterna enligt brottsbalken och barnavårdslagen att omhändertaga ungdomar bör kompletteras med någon form av kortvarigt frihetsberövande. Åtgärden bör enligt motionärerna användas i ett initialskede innan den unge fastnat i kriminalitet och sätts in i omedelbar anslutning till omhändertagandet och i samråd med vårdnadshavare och barnavårdsnämnd, skola och polis. Motionärerna hemställer att motionerna — som även behandlar andra frågor — i förevarande del måtte överlämnas till socialutredningen för beaktande.

I vår nuvarande lagstiftning finns — i brottsbalken och i barnavårdslagen — vissa möjligheter till korttidsbehandling i anstalt för ungdomar som begått brott. Fängelse, som kan avse en tid av lägst en månad, kan sålunda enligt brottsbalken ådömas även unga lagöverträdare, i princip dock ej dem som är under 18 år, samt dem som fyllt 18 men ej 21 år bara när frihetsberövande är påkallat av särskilda skäl eller då fängelse eljest anses lämpligare än annan vårdform. Vidare har för dem som fyllt 18 år genom brottsbalken införts möjlighet att föreskriva kortare tids anstaltsbehandling i samband med skyddstillsyn. Syftet med behandlingen är, förutom att förbereda vården i frihet, att medverka till att bryta den brottsliga aktiviteten och även ge en allmän tankeställare. När det gäller yngre lagöverträdare ger barnavårdslagen möjlighet till korttidsbehandling i ungdomsvårdsskola av den som omhändertagits för samhällsvård. Barnavårdsnämnden äger också besluta omhändertagande för utredning under högst fyra veckor. En så-

dan åtgärd torde, även om den inte är någon brottspåföljd, av den som blir omhändertagen i många fall upplevas på i huvudsak samma sätt som ett kortvarigt frihetsstraff.

Liksom tidigare är då frågan om kortvariga frihetsstraff prövats i riksdagen anser utskottet att det behov, som den genom motionerna aktualiserade formen av frihetsberövande främst torde avse att fylla, är i erforderlig utsträckning tillgodosett genom de ovan redovisade bestämmelserna i brottsbalken och barnavårdslagen. Anledning överväga att vid sidan härav införa en reaktionsform av den typ motionärerna förordar synes inte föreligga. Motionerna bör därför i nu ifrågavarande del inte föranleda någon riksdagens åtgärd. Skäl kan däremot finnas att i detta sammanhang understryka vikten av att det för de barnavårdande myndigheterna finns tillgång till lämpliga lokaler för det omhändertagande för utredning som barnavårdslagen enligt vad ovan sagts medger.

Utskottet hemställer,

att motionerna I: 501 och II: 584, såvitt nu är i fråga, icke föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 oktober 1970

På första lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herrar Alexanderson (fp), Erik Svedberg (s), fröken Mattson (s), herr Schött (m), fru Lindström (s), herrar Sörenson (fp), Larfors (s) och Ferdinand Nilsson (cp);

från a n d r a kammaren: fröken Bergegren (s), herr Martinsson (s), fru Kristensson (m), herrar Jönsson i Malmö (s), Börjesson i Falköping (cp), Polstam (cp), fru Anér (fp) och herr Jadestig (s).

Reservation

av herr *Schött* och fru *Kristensson* (båda m), vilka ansett att utskottets yttrande bort erhålla följande lydelse:

I motionerna — — — (= utskottet) — — — för beaktande.

Som framgår av redogörelsen ovan ger brottsbalken och barnavårdslagen vissa möjligheter till korttidsbehandling i anstalt för ungdomar som begått brott. Den påföljd som närmast svarar mot önskemålen i motionerna — vård i ungdomsvårdsskola — leder emellertid i praktiken till omhändertaganden under mycket lång tid, år 1969 i genomsnitt nära åtta månader. Anstaltsbe-

handling i samband med skyddstillsyn kan endast föreskrivas för dem som fyllt 18 år, och fängelsestraff är ju i princip inte avsett att användas för ungdomar. Omhändertagande för utredning slutligen tillgodoser helt andra syften än att ge vård och behandling.

Det anförda ger enligt utskottets mening vid handen att de nuvarande möjligheterna till korttidsbehandling i anstalt för ungdomar behöver kompletteras. Mot bakgrunden av den ständigt ökande och allt grövre brottsligheten erfordras en reaktionsform som för unga lagöverträdare på ett mera påtagligt sätt klargör att samhället snabbt och med allvar reagerar mot brottslighet. Påföljden skulle väsentligen komma i fråga för ungdomar som är på väg in i allvarlig kriminalitet. Den skulle tjäna som en stoppsignal och kunna bryta en brottsaktivitet som eljest efter någon tid kan medföra ingripande påföljder av typen intagning på ungdomsvårdsskola, fängelse eller ungdomsfängelse. Som motionärerna anför bör åtgärden ske i samråd och samverkan mellan vårdnadshavare, barnavårdsnämnd, skola och polis och utgöra ett komplement till det omhändertagande för utredning som enligt vad ovan sagts kan ske enligt barnavårdslagen.

De olika frågor som sammanhänger med införandet av dylik påföljd bör enligt utskottets mening bli föremål för närmare utredning. Uppgiften synes lämpligen böra anförtros socialutredningen som vid sin översyn av den sociala vårdlagstiftningen även har att överväga barnavårdslagens vård- och behandlingsmöjligheter. I detta syfte bör motionerna överlämnas till utredningen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen med bifall till motionerna I: 501 och II: 584, såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att motionerna överlämnas till socialutredningen.